Міністерство освіти і науки України
Карпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Навчально-науковий юридичний інститут
Кафедра правоохоронної діяльності

Івасюк І. Й.

ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА

Методичні вказівки
для підготовки до практичних занять
здобувачів денної та заочної форм навчання

Спеціальність	**К9 Правоохоронна діяльність**
Освітній рівень	**бакалавр**

Івано-Франківськ, 2025

Затверджено на засіданні кафедри правоохоронної діяльності (протокол №1 від 26 серпня 2025 року)

Автор: кандидат медичних наук, доцент І.Й.Івасюк

Рецензенти:

Грицуляк Богдан Васильович, доктор медичних наук, професор кафедри терапії реабілітації та морфології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Остап'як Зіновій Миколайович, доктор медичних наук, професор кафедри теорії і методики фізичної культури Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Івасюк І. Й. Домедична підготовка. Методичні вказівки для підготовки до практичних занять здобувачів вищої освіти 1 курсу ОР «Бакалавр» денної та заочної форм навчання. Івано-Франківськ. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2025 р. 17 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до практичних занять з навчальної дисципліни «Домедична підготовка», підготовки до здачі заліку. В посібнику викладені: програма навчальної дисципліни, контрольні запитання до практичних занять, питання для самостійного опрацювання, література, до якої включена монографічна література та інші наукові джерела по темах.

Посібник призначений для здобувачів, аспірантів, викладачів.

© Івасюк І. Й., 2025
© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2025

Зміст

Теми лекцій	4
Теми практичних занять	4
Структура залікових кредитів	5
Практичне заняття №1	6
Практичне заняття №2	7
Практичне заняття №3	8
Практичне заняття №4	10
Практичне заняття №5	11
Практичне заняття №6	12
Практичне заняття №7	13
Практичне заняття №8	15
Практичне заняття №9	16
Програмові вимоги	18
Теми індивідуальних занять	22
Рекомендована література	24

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми лекцій

Лекція 1. Тема: Предмет і завдання домедичної допомоги. Асептика і антисептики при наданні домедичної допомоги.

Лекція 2. Тема: Домедична допомога при найпоширеніших невідкладних станах

Лекція 3. Тема: Домедична допомога при пораненнях, переломах, вивихах та розтягненнях.

Лекція 4. Тема: Кровотечі. Види кровотеч і методи їх зупинки.

Лекція 5. Тема: Надання домедичної допомоги при термічних ураженнях.

Лекція 6. Тема: Домедична допомога при порушенні прохідності дихальних шляхів.

Теми практичних занять

Практичне заняття 1: Принципи надання домедичної допомоги при невідкладних станах. Правила транспортування, перенесення потерпілих.

Практичне заняття 2: Види переломів. Принципи іммобілізації при травмах кінцівок. Правила накладання шин.

Практичне заняття 3: Кровотечі. Методи зупинки кровотеч. Практичні навички - правила накладання турнікету, джгута та імпровізованого джгута.

Практичне заняття 4: Десмургія. Види перев'язок. Практичні навички - правила накладання пов'язок.

Практичне заняття 5: Алгоритм надання домедичної допомоги при при опіках, гіпереміях та переохолодженні.

Практичне заняття 6: Алгоритм надання домедичної допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів.

Практичне заняття 7: Домедична допомога при хімічних ураженнях

Практичне заняття 8: Домедична допомога у випадку застосування засобів масового ураження.

Практичне заняття 9: Домедична допомога при раптових пологах. Залік.

ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ТА ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Практичне заняття №1

Тема: Принципи надання домедичної допомоги при невідкладних станах. Обстеження потерпілого на місці події. Правила транспортування, перенесення потерпілих.

Мета заняття: навчити студентів комплексу простих оперативних заходів (термінових дій), спрямованих на надання медичної допомоги при невідкладних критичних станах людини, які трапляються на виробництві, у побуті, під час дорожньо-транспортних пригод, катастроф, техногенних аварій та при гострих неврологічних, терапевтичних, хірургічних та термінальних станах, метою яких є збереження здоров'я і життя потерпілого.

Методичне обґрунтування.

За даними ВООЗ, близько 30 % осіб, які загинули внаслідок нещасних випадків та НС (надзвичайних ситуацій), могли б бути врятовані, якби їм своєчасно і правильно надали першу долікарську допомогу, здійснили заходи щодо оживлення або своєчасно забезпечили доставку до медичного закладу. Своєчасно надана та правильно проведена перша долікарська допомога не лише рятує життя потерпілому, а й забезпечує подальше успішне лікування, запобігає розвиткові важких ускладнень, а після завершення лікування зменшує втрату працездатності або ступінь каліцтва.

1. Контрольні запитання теми.

1. Принцип пріоритетності рятувальних дій
2. Завдання та визначення обсягів надання долікарської допомоги на місці події
3. Первинне обстеження хворого та ідентифікація стану.
4. Юридична відповідальність за ненадання допомоги особі, яка перебуває у небезпечному для життя стані.
5. Термінальний стан. Коматозні стани. Ступені коматозних станів.
6. Клінічна та біологічна смерть.
7. Послідовність дій при наданні допомоги потерпілим. Транспортування потерпілих.
8. Підтримка життєво важливих функцій організму при порушенні дихання. Штучна вентиляція легень без спеціального устаткування (ШВЛ).

2. Самостійна аудиторна робота.

1. Правила виконання прийому Геймліха.
2. Видалення стороннього предмета з дихальних шляхів

3. Визначення загального стану, оцінку свідомості та обстеження за схемою «АВСС'»:

4. Оцінка потерпілого на місці події.

5. Підтримка життєво важливих функцій організму при порушенні кровообігу: – визначення пульсу. – непрямий масаж серця.

6. Вимірювання пульсу, дихання

7. Послідовність виконання серцево-легеневої реанімації (НМС). Визначення

8. Вимірювання АТ.

9. Алгоритм дій при виклику екстреної (швидкої) допомоги

10. Перенесення (транспортування) потерпілих.

11. Штучна вентиляція за допомогою допоміжних засобів з інгаляцією кисню.

3. Питання для самостійного опрацювання.

1. ДВЗ-синдром являє собою дифузне внутрішньосудинне згортання крові
2. Діабетична кома.
3. Менінгеальна кома.
4. Церебральна кома.
5. Епілептична кома.
6. Колапс.
7. Первинний огляд потерпілого після ДТП (нещасного випадку)
8. Вторинний огляд потерпілого після ДТП (нещасного випадку)
9. Оцінка ефективності серцево-легеневої реанімації (НМС).
10. Рогівковий рефлекс.

Рекомендована література: 3,5,12,13,15,19,20,23,30,32 із списку джерел.

Практичне заняття №2.

Тема: Поняття травматизму. Травми голови. Ушкодження м'яких тканин Розтягнення та розрив зв'язок. Види переломів. Принципи іммобілізації при травмах кінцівок. Правила накладання шин.

Мета заняття: навчити студентів основним правилам надання домедичної допомоги в разі нещасного випадку (ДТП, виробничої чи побутової травми тощо), вмінням усувати небезпеку для потерпілого, що загрожує його життю, а також запобігати важким наслідкам травми.

Методичне обґрунтування.

Травми м'яких тканин та переломи в більшості випадків супроводжуються порушенням цілісності шкіри, що провокує потраплення в них мікробів. Мікроби знаходяться в повітрі і на всіх предметах, що оточують людину. Людина постійно контактує з величезною кількістю мікробів. На шкірі і слизових оболонках можна виявити найрізноманітніші мікроорганізми. Однак в організм вони проникають лише при порушенні цілості шкіри або слизових

оболонок внаслідок поранень, саден, уколів, опіків або зниження захисних властивостей шкіри і слизових оболонок при порушенні кровопостачання, охолодженні, виснаженні та ослабленні організму людини при загальних захворюваннях.

1. Контрольні питання теми.

1. Поняття антисептики. Механічна та фізична антисептика.
2. Хімічні та біологічні антисептичні речовини.
3. Обробка рук та знезаражування рукавичок.
4. Травми голови. Особливості надання домедичної допомоги та транспортування потерпілих.
5. Травми грудної порожнини, особливості домедичної допомоги та транспортування потерпілих.
6. Травми черевної порожнини, надання домедичної допомоги та транспортування потерпілих.
7. Види переломів. Іммобілізація при переломі нижньої та верхньої кінцівки.
8. Домедична допомога при пораненнях. Види поранень.

2. Самостійна аудиторна робота.

1. Шляхи попередження виробничого травматизму
2. Правила транспортування хворого з травмою голови.
3. Правила транспортування хворого з травмою хребта.
4. Охарактеризуйте розчин Йодонату.
5. Охарактеризуйте спиртовий розчин йоду.
6. Охарактеризуйте розчин перекису водню.
7. Охарактеризуйте Калію перманганат.
8. Охарактеризуйте розчин Борної кислоти.
9. Больовий шок.
10. Струс головного мозку. Ступені. Ознаки. Транспортування.
11. Здавлення головного мозку. Ознаки.
12. Поранення голови (контузія).

3. Питання для самостійного опрацювання

1. Охарактеризуйте антисептичний засіб - Йодоформ
2. Охарактеризуйте антисептичний засіб хлорамін Б
3. Охарактеризуйте антисептичний засіб ртуті-дихлорид (сулема)
4. Охарактеризуйте антисептичний засіб діоцид
5. Асептика. Стерилізація перев‘язувального матеріалу та хірургічного інструментарію.
6. Охарактеризуйте антисептичний засіб спирт етиловий.
7. Охарактеризуйте антисептичний засіб фурацилін
8. Біологічний антисептичний тампон (БАТ)
9. Кровоспинна марля ЦОЛІПК
10. Гемостатична губка

11. Виробничий та невиробничий травматизм.
12. Поранення в живіт. Домедична допомога.

Рекомендована література: 1,2,5,14,13,15,17,21,23,31,32 із списку джерел.

Практичне заняття №3

Тема: Кровотечі. Методи зупинки кровотеч. Практичні навички - правила накладання турнікету, джгута та імпровізованого джгута.

Мета заняття: навчити студентів розпізнавати види кровотечі та вміти їх зупиняти.

Методичне обґрунтування.

Як відомо, кров в організмі людини циркулює кровоносними судинами – артеріями, венами і капілярами, котрі є у всіх його органах і тканинах тіла. При травмуванні будь-якого органу або тканини людини завжди в тій чи іншій мірі пошкоджуються кровоносні тканини.

Вихід (витікання) крові з кровоносних судин називається кровотечею.

1. Контрольні питання теми.

1. Поняття, класифікація та характеристика кровотеч (артеріальна, венозна, капілярна, паренхіматозна).
2. Патологія гострої крововтрати (геморагічний шок, анемія). Компенсаторні механізми. Гіпоглікемія.
3. Методи тимчасової та остаточної зупинки кровотечі.
4. Домедична допомога при деяких зовнішніх і внутрішніх кровотечах.

2. Самостійна аудиторна робота.

1. Перечисліть ознаки кровотечі.
2. Які ви знаєте методи зупинки артеріальної кровотечі.
3. Які ви знаєте методи зупинки венозної кровотечі.
4. Первинні та вторинні кровотечі.
5. Накладання турнікету.
6. Спосіб припинення кровотечі з судин.
7. Методи тимчасової зупинки кровотечі
8. Методи остаточної зупинки кровотечі
9. Особливості наскрізного поранення. Домедична допомога.

3. Питання для самостійного опрацювання.

1. Зупинка капілярної кровотечі.
2. Що таке капілярна кровотеча?
3. Накладання на кінцівку кровозупинної закрутки або джгута.
4. Ускладнення при накладенні джгута, турнікету.
5. Домедична допомога при деяких зовнішніх кровотечах.
6. Домедична допомога при деяких внутрішніх кровотечах.

7. Спосіб припинення носової кровотечі.
8. Спосіб припинення кровотечі після видалення зуба.
9. Легенева кровотеча.

Рекомендована література: 1,2,3,11,13,15,17,22,23,31,32 із списку джерел.

Практичне заняття №4.

Тема: Десмургія. Види перев'язок. Практичні навички - правила накладання пов'язок.

Мета заняття: навчити студентів правилам і методам накладання пов’язок.

Методичне обґрунтування.

Десмургія – розділ медицини, котрий вивчає види пов’язок, способи накладення і цілі, з якими вони накладаються. Пов’язка – перев’язувальний матеріал, який спеціальним чином закріплено на поверхні тіла. Найбільш часто пов’язки накладаються з метою закриття ран, для попередження інфікування рани і зупинки кровотечі. Перев’язкою називається процес накладення пов’язки.

1. Контрольні питання теми.

1. Основи десмургії. Пов’язки та перев’язки;
2. Характеристика перев’язувального матеріалу
3. Основні правила накладання пов’язок та вимоги до них
4. Види компресів. Методи накладання.

2. Самостійна аудиторна робота.

1. Обробляти ран перед перев’язкою.
2. Дезинфекція рани.
3. Типи бинтових пов‘язок.
4. Стискаючих пов’язки.
5. Пов’язка на голову.
6. Пов’язка на руку.
7. Пов’язка на лікоть.
8. Пов’язка на коліно.

3. Питання для самостійного опрацювання.

1. Видалення чужерідних предметів зв рани.
2. Іммобілізуючі пов’язки.
3. Гіпсові пов’язки.
4. Пов’язка на плече, передпліччя.
5. Пов’язка на стопу.
6. Пов’язка на палець.
7. Пов’язка на грудну клітку.
8. Пов’язка на ніс.

9. Пов’язка на одне та два ока.

Рекомендована література: 1,2,3,10,13,15,17,19,20,21,25,27,28,31,32 із списку джерел.

Практичне заняття №5

Тема: Алгоритм надання домедичної допомоги при при опіках, гіпереміях та переохолодженні.

Мета заняття: навчити студентів розрізняти ступені опіків та відмороження. Надавати домедичну допомогу.

Методичне обґрунтування

Постійна температура тіла людини, незважаючи на різні умови зовнішнього середовища (високі температури, вологість повітря тощо), а також важку фізичну працю, підтримується завдяки збереженню балансу між теплоутворенням і тепловіддачею в організмі. Перегрівання організму виникає за температури понад 60˚С. У разі надлишкового теплоутворення в тілі посилюється потовиділення, випаровування поту супроводжується великою затратою енергії, внаслідок чого організм охолоджується.

1.Контрольні питання теми

1. Поняття про небезпечний вплив високої температури на організм. Види опіків.
2. Причини та механізм розвитку теплового виснаження, сонячного удару.
3. Особливості теплового удару. Умови, які сприяють перегріванню організму, його ступені та характеристики стану потерпілого.
4. Поняття про небезпечний вплив низької температури на організм. Види відморожень. Загальне замерзання.

2.Самостійна аудиторна робота

1. Охарактеризуйте термічний опік.
2. Охарактеризуйте електричний опік.
3. Зміна поверхні шкіри при сонячному опіку.
4. Коли виникає сонячний удар.
5. Ознаки сонячного удару.
6. Домедична допомога при сонячному ударі.
7. Домедична допомога при відмороженні.
8. Домедична допомога при опіках електричним струмом

3.Питання для самостійного опрацювання

1. Зміна поверхні шкіри при термічному опіку.
2. Що ви розумієте під терміном «Теплове виснаження»
3. Коли виникає сонячний удар.
4. Домедична допомога при тепловому ударі
5. Ступені опіків.

6. Ступені обмороження
7. Методи профілактики сонячному опіку.
8. Методи профілактики відмороженню.
9. Теплові судоми.
10. Домедична допомога при загальному замерзанні.

Рекомендована література: 2,3,4.7,8,9,13,15,17,18,20,21,25,27,28,31,32 із списку джерел.

Практичне заняття №6

Тема: Алгоритм надання домедичної допомоги при порушенні прохідності дихальних шляхів.

Мета заняття: навчити студентів надавати домедичну допомогу при порушенні прохідності дихальних шляхів.

Методичне обґрунтування

Порушення прохідності дихальних шляхів – це невідкладний стан, викликаний повною або частковою обструкцією верхніх дихальних шляхів стороннім тілом.

1.Контрольні питання теми

1.Види та причини порушень прохідності дихальних шляхів.
2. Послідовність дій при наданні домедичної допомоги постраждалим при порушенні прохідності дихальних шляхів.
3. Домедична допомога потопаючому.
4. Домедична допомога при удавленні їжею. Стороннім предметом.

2.Самостійна аудиторна робота

1. Тактика дій при частковому порушенні прохідності дихальних шляхів.
2. Тактика дій при повному порушенні прохідності дихальних шляхів.
3. Причини, прояви та допомога при дифтерії.
4. Як виконувати прийом Геймліха (абдомінальні поштовхи)?

3.Питання для самостійного опрацювання

1. Ознаки удушення стороннім тілом.
2. Ознаки утоплення.
3. Як витягти потопельника на беріг?
4. Які захворювання призводять до удушення?
5. Які перші дії при попаданні навколоплідних вод в дихальні шляхи?

Рекомендована література: 1.3,5,7,8,9,11,15,16,18,20,21,22,27,28,31,32 із списку джерел.

Практичне заняття №7

Тема: Домедична допомога при хімічних, променевих ураженнях

Мета заняття: навчити студентів виявляти хімічні опіки та надавати домедичну допомогу.

Методичне обґрунтування

Хімічні опіки виникають внаслідок дії на дихальні шляхи, шкіру і слизові оболонки концентрованих неорганічних та органічних кислот, лугів, фосфору, інших речовин. При горінні або вибухах хімічних речовин утворюються термохімічні опіки. Наприклад, хімічні опіки викликають сильні кислоти (сірчана, яка входить до складу електроліту акумулятора; соляна, оцтова), луги, а також пари бензину та інші речовини.

1.Контрольні питання теми

1. Хімічні опіки. Причини та ознаки хімічних опіків. Домедична допомога.
2. Променеві опіки Причини та ознаки опіків. Домедична допомога.
3.Хімічні опіки очей. Причини та ознаки опіків очей. Домедична допомога.

2.Самостійна аудиторна робота

1. Охарактеризуйте опік кислотою.
2. Домедична допомога при опіках лугом.
3. Охарактеризуйте I ступінь хімічного опіку.
4. Домедична допомога при опіках кислотою.
5. Охарактеризуйте II ступінь хімічного опіку.
6. Дайте характеристику променевим опікам.
7. Домедична допомога при опіках фосфором.

3.Питання для самостійного опрацювання

1.Охарактеризуйте опік лугом.
2.Охарактеризуйте II ступінь хімічного опіку.
3. Охарактеризуйте III ступінь хімічного опіку.
4. Охарактеризуйте IV ступінь хімічного опіку.
5.Скільки періодів при радіаційному ураженні шкіри?
6. У якому випадку застосовують 1-2 %-ий розчин оцтової, лимонної чи борної кислоти
7. У якому випадку застосовують 2 %-ий розчин харчової соди (одна чайна ложка соди на склянку води) або мильну воду;
8. У якому випадку застосовують полоскання горло водним 3 %-ним розчином борної кислоти, і цим же розчином промити очі.
9. Домедична допомога при опіках стравоходу та шлунка.

Рекомендована література:1.3,5,7,8,9,11,2,13,14,15,17,18,20,21,22,27,28,29 із списку джерел.

Практичне заняття №8

Тема: Домедична допомога у випадку застосування засобів масового ураження. Отруєння газоподібними токсинами.

Мета заняття: подати інформацію, що до видів зброї масового ураження. Вміти розпізнавати та засвоїти правила домедичної допомоги при отруєнні газоподібними речовинами.

Методичне обґрунтування

Зброя масового ураження – це зброя призначена для спричинення великих людських втрат або масштабних руйнувань.

Руйнівні чинники зброї масового ураження здебільшого продовжують діяти протягом тривалого часу.

1.Контрольні питання теми

1. Види зброї масового ураження
2.Біологічна зброя – віруси, рикетсії, бактерії, токсини, гриби
3. Хімічна зброя – зброя токсичної дії.
4.Ядерна зброя – зброя масового ураження з температурною та опромінюючою дією.
5. Отруєння газоподібними токсинами.

2.Самостійна аудиторна робота

1. Як попадають в організм віруси і які перші ознаки ураження?
2. Домедична допомога при отруєнні аміаком та хлором.
3.Шляхи проникнення отрути в організм
4. Отруєння чадним газом. Ознаки. Домедична допомога
5.Харчові отруєння. Ознаки. Домедична допомога
6. Отруєння фосфором. Симптоми. Домедична допомога.

3.Питання для самостійного опрацювання

1. Як попадають бактерії в організм і які перші ознаки ураження?
2. Харчові отруєння органічними та неорганічними речовинами.
3. Які ознаки грибкового ураження?
4. Поняття токсичної та летальної доз отруйної речовини.
5. Збудники інфекційних захворювань (чума, туляремія, натуральна віспа, сибірка). Ознаки. Попередження.
6. Отруєння фосфорорганічні сполуки. Симптоми. Домедична допомога.
7. Отруєння сполуками свинцю. Симптоми. Домедична допомога.
8. Отруєнняаміаком. Симптоми. Домедична допомога.

Рекомендована література:1.3,5,7,8,9,11,12,13,14,15,17,18,20,21,22,27,28,29 із списку джерел.

Практичне заняття №9

Тема: Домедична допомога при пологах та раптових пологах.

Мета заняття: навчити студентів правильної тактики дій у випадку раптових пологів.

Методичне обґрунтування

У багатьох випадках пологи можуть початися передчасно, всупереч розрахункам породіллі. Цьому можуть сприяти різні чинники особливо емоційний стрес в умовах надзвичайних ситуацій.

1.Контрольні питання теми

1. Клінічні ознаки початку пологів.
2. Перша допомога та дії до прибуття лікаря
3. Перша доба після пологів.
4. Долікарської допомоги при раптових пологах в автомобілі.

2.Самостійна аудиторна робота

1. В якому положенні повинна знаходитись породілля в момен транспортування її до лікарні?
2. Перелічіть заходи, які необхідно здійснити особі для створення асептичних умов перед прийняттям раптових пологів в домашніх умовах.
3. Опишіть порядок дій особи, яка надає допомогу породіллі при раптових пологах в домашніх умовах.
4. Підготовчі дії особи перед транспортуванням породіллі до пологового будинку.
5. Порядок дій особи, яка надає допомогу породіллі при раптових пологах, якщо вони розпочалися у дорозі.
6. Як впливають на організм людини гормони статевих клітин?

3.Питання для самостійного опрацювання

1. Чим дезинфікують руки?
2. Як обрізають пуповину?
3. Які способи розмноження спостерігаються в органічному світі (в природі)?
4. У чому перевага статевого розмноження над безстатевим?
5. Від чого залежать спадкові ознаки організму?
6. Дії особи, яка надає допомогу при пологах, якщо новонароджений не почав самостійно дихати.

Рекомендована література:1.3,5,7,8,9,1114,15,17,18,20,27,28,29 із списку джерел.

Рекомендована література.

1. Гур'єв, С.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Екстрена медична допомога: навч. посіб. / [С.О. Гур'єв, В.Д. Шищук, Ю.В. Шкатула.]. Суми: СумДУ, 2010. 321 с.

2. Домедична допомога (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / [В. О. Крилюк, С. О. Гур’єв, А.А. Гудима та ін.]. К.: НВП «Інтерсервіс», 2014. 84 с.

3. Домедична допомога (алгоритми, маніпуляції): Методичний посібник / [В.О. Крилюк, С.О. Гур’єв, А.А. Гудима та ін.]. К.: НВП "Інтерсервіс", 2014. 84 с.

4. Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога /І.С. Зозуля, А.В. Вершигора, В.І. Боброва та ін.; за ред. І. С. Зозулі. К.: ВСВ “Медицина”, 2012. 728 с.

5. Методичні вказівки до практичного заняття «Множинні, поєднані, комбіновані пошкодження. Політравма» з дисципліни «Травматологія та ортопедія» згідно з умовами Болонського процесу / Ю. В. Шкатула, Ю. О. Бадіон. Суми : СумДУ, 2014. 22 с.

6. Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1269. Новий клінічний протокол «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап». URL: moz.gov.ua/uploads/2/12737-dn_20190605_1269_dod.pdf.

7. Домедична допомога постраждалим внаслідок ДТП: Методичний посібник / В. О. Крилюк, Ю. О. Чорний, А. І. Гоженко, М. І. Квітка. К.: ФОП Ференець В.Б., 2014. 84 с.

8. Екстрена медична допомога (вибрані аспекти): навчальний посібник / Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнська рада реанімації (ресусцитації) та екстренної медичної допомоги». Донецьк: Ландон-ХХІ, 2014. 320 с.

9. Екстрена та невідкладна медична допомога. Том І: допомога травмованим на догоспітальному етапі: національний підручник / В.О. Крилюк, С.О. Гур’єв, Г.В. Загорій, А.А. Гудима, Н.І. Іскра та ін. Київ, 2017. 504 с.

10. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи): посібник // за редакцією професора О.В. Богомолець, професора Г.Г. Рощіна. Київ. Юстон. 2016. 212 с.

11. Екстрена та невідкладна медична допомога. Том І: допомога травмованим на

12. Медичний захист військ: навчальний посібник / [С.О. Гур’єв, Ю.В. Шкатула, В.П. Печиборщ та ін.]. Суми: Сумський державний університет, 2017. 175 с.

13. Екстрена медична допомога: догоспітальний етап − алгоритми маніпуляції (базовий рівень). Г.Г. Рощін, А.А. Гудима, В.Ю. Кузьмін та ін. К., 2012. 84 с.

14. Кровотеча. Крововтрата. Екстрена медична допомога / Ю. В. Шкатула, Г. Ф. Ткач, В. Ю. Гарбузова, Ю. О. Бадіон; за загальною редакцією Ю. В. Шкатули. Суми: Сумський державний університет, 2020. 155 с.

15. Методичні вказівки до практичного заняття «Базове підтримання життя» з дисципліни «Домедична допомога» згідно з умовами Болонського процесу / Ю. В. Шкатула, Ю. О. Бадіон. Суми: СумДУ, 2019. 19 с.

16. Гудима А.А., С.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Екстрена медична допомога: навч. посіб. / [А.А. Гудима., В.Д. Шищук, Ю.В. Шкатула.]. Суми:, 2010. 21 с.

17. Закон України „Основи законодавства України про охорону здоров'я", 1992 (ст.37).

18. Методичні вказівки до практичного заняття «Тактична медицина. Методи припинення зовнішньої кровотечі» з дисципліни «Медичний захист військ» згідно з умовами Болонського процесу / Ю. В. Шкатула, Ю. О. Бадіон. Суми: СумДУ, 2018. 29 с.

19. Екстрена медична допомога: догоспітальний етап, алгоритми маніпуляції (базовий рівень). Г. Г. Рощін, А.А. Гудима, В.Ю. Кузьмін та ін. К., 2012. 84 с.

20. Закон України „Про екстрену медичну допомогу", від 05.07. 2012 р. №5081-VI.

21. Методичні вказівки до практичного заняття «Транспортна іммобілізація» з дисципліни «Медицина надзвичайних ситуацій» згідно з умовами Болонського процесу / Ю. В. Шкатула, Ю. О. Бадіон. Суми: СумДУ, 2015. 34 с.

22. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи). За редакцією О. В. Богомолець, Г.Г. Рощіна. Київ. Здоров'я, 2016 р.

23. Кодекс цивільного захисту України (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст.458).

24. Наказ МОЗ України від 05.06.2019 № 1269. Новий клінічний протокол «Екстрена медична допомога: догоспітальний етап» // Режим доступу: https: // moz.gov.ua/uploads/2/12737-dn_20190605_1269_dod.pdf.

25. Екстрена медична допомога травмованим на догоспітальному етапі: навчальний посібник / В. О. Крилюк, С. О. Гур'єв, А. А. Гудима, Н.І. Іскра та ін. Київ. 2016. 400 с.

26. Медицина катастроф. Навчальний посібник/ Під ред. проф. І.В.Кочіна. К: «Здоров'я», 2001. 290 с.

Інформаційні ресурси

28. Інформаційно правовий портал «Закони України». Режим доступу: http://uazakon.com/.

29. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про організацію оповіщення і зв'язку у надзвичайних ситуаціях». Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/192-99-%D0%BF.

30. Сайт Верховної Ради України. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/.

31. Сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Режим доступу: http://www.mns.gov.ua/.

32. Сайт Міністерства охорони здоров'я України. Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/.